

תוחלת החיים עולה
ובמקביל גם רמת
החיים, אבל תנאי
הפנסיה נשחקים עם
השנים. כדי להימנע
מהפתעות לא נעימות
עם הפרישה מעבודה,
מומלץ להיערך מבעוד
מועד ◀ נתן שבע

עד 120,

בתנאי שהכסף יספיק

◀◀ זוג בני יותר מ-80 מצפון הארץ
וכה בחורש שעבר בפרס הרי"א
שון בלוטו. השניים, שנשואים
60 שנה, קיבלו 28 מיליון שקל. הזכייה לא
רק תשפר את מצבם הפיננסי, אלא גם תותיר
לנכדיהם סכום בלתי מובטל. לעומתם, רבים
מבין 740 אלף אזרחי ישראל בני יותר מ-65
(כ-10% מהאוכלוסייה) ייאלצו להסתפק בהי
רבה פחות בשנות חייהם האחרונות.
לפי הערכות של הלשכה המרכזית לס'
טטיסטיקה (למ"ס), עד 2025 יהיו בישראל
1.2 מיליון תושבים בני יותר מ-65, כ-13%
מהאוכלוסייה באותה שנה. אבל לא רק שמספרם
של אלה עולה מדי שנה באלפים, מצבם הכלכלי
של הפנסיונרים כיום שונה ממצבם של הוריהם.
גם מצבם של אלה שייצאו בעוד 20 שנה לפנסיה,
צפוי להיות שונה מאלה שיוצאים לפנסיה כיום.
הפנסיונרים לעתיד יהיו יותר שנים, עשויים
לפרוש בגיל מוקדם יותר וגם יצרכו יותר מהרוד
של הוריהם. לעומת זאת, מצבם הפיננסי לא בה'
כרח ישתפר לעומת הרוד הקודם ושל חלקם אף
יורע אם לא יתכוננו מראש לגיל הפרישה.
אילו בעיות אורבות לפנסיונרים החדשים
וכיצד ניתן לפתור אותן? הנה כמה אפשרויות.

עלייה בתוחלת החיים

לפי הבנק העולמי, ב-40 השנים האחרונות
עלתה תוחלת החיים של אוכלוסיית העולם
בכארבעה חודשים מדי שנה. המגמה היא כלל
עולמית, אבל ישראל היא אחת המדינות שבהן
תוחלת החיים היא הארוכה ביותר. לפני 80 שנה
היתה תוחלת החיים בישראל 60 שנה, ומאז
הישראלים הוסיפו לעצמם עוד שני עשורים
כמעט. מהדו"ח האחרון שפרסם משרד הבריאות
ב-2010 עולה כי תוחלת החיים של הישראלים

תצלום: תומר אמלבוים

משחקים כדורת. הוצאות של גמלאים על תרבות ופנאי עולה בהדרגה

תצלום: דניאל צ'צ'יק

ישראל - צעירה ומאריכה חיים

הגיל החציוני ותוחלת החיים במדינות נבחרות

תוחלת חיים	גיל חציוני	בני 65 ויותר	בני 15-64	יפן
83	45	23%	64%	יפן
82	41	17%	68%	ספרד
81	29	10%	62%	ישראל
81	39	17%	64%	צרפת
80	45	21%	66%	גרמניה
80	40	17%	66%	בריטניה
78	37	13%	67%	ארה"ב
75	36	9%	74%	סין
66	39	13%	72%	רוסיה
67	29	8%	66%	ממוצע עולמי

מקור: CIA

סגנון החיים השתנה

העלייה בתוחלת החיים יצרה שינויים בסגנון החיים של בני הגיל השלישי. מחקר שהוצג בכנס השנתי של אגודת אקטוארים אמריקאית ב-2005, שבו לקחו חלק גמלאים בני 62-72, העלה כי רמת ההוצאות לאורך פרישתם עלתה. הוצאות על תרבות ופנאי, ורכישות לא מתוכננות, כמו רכב, שיפוץ דירה וחופשות בחו"ל, העלו את הרף. לאלה נוספו הוצאות רפואיות. ואולם בקרב מרבית

עלתה בעשור החולף בשלוש שנים בממוצע - 83.5 שנה בקרב נשים, ו-79.7 שנה בקרב גברים.

התקרמות במניעת מחלות, מרפא במ" חלות זיהומיות, שיפורים טכנולוגיים בשירותי הבריאות ועלייה ברמת החיים ואיכותם - הן הסיבות העיקריות לעלייה בתוחלת החיים. לאלה יש להוסיף את הירידה בתמותת תינוקות. השורה התחתונה ברורה: הישראלים חיים יותר, וכתוצאה מכך נדרשים לכלכל את ההכנסות שצברו בשנות עבודתם לתקופה ארוכה יותר. אם לא יחסכו מספיק, יהיה להם קשה להתנהל. "בישראל בדרך כלל מגיעים לגיל פרי" שה אבל אין כסף לגמור את החודש", אומר יוסי תגר, בעל סוכנות הביטוח תגר. "עד 2008 מבוטחים יכלו למשוך את כספי הפנסיה (מודל הוני), ולכאורה לחיות מהריבית. כפועל, עד גיל 85 לא נשאר להם כסף בקר" פה. האדם הפשוט לא יודע ליצור סינרגיה, או אינטגרציה בין המוצרים, מבחינת תכ" נונים מס, בריאות וסיעוד. אנשים לא יודעים שהם הולכים לחיות הרבה שנים והם לא יודעים לחיות עם הכסף עד הסוף".

העלייה בתוחלת החיים מראיגה גם בכירים בענף הפנסיה. "אם תוחלת החיים תגדל, המצב יהיה גרוע", אומר יהודה בן אסיאג, מנכ"ל מנורה מבטחים. "פעם הח" סם לתוחלת החיים היה מחולק לב וסרטן, אבל כיום לחלק מהמחלות האלה יש מענה. בינתיים, למחלות אמנויה כמו אלצהיימר, הפוגעות בתאי המוח, לא מצאו פתרון, ויש כיום לא מעט מוטיבציה לפתח תרופות למניעתן. התרופות האלה גם ישפרו את איכות החיים, לא רק יאריכו אותם. אם אכן כך יקרה, המשמעות היא הוצאה גדולה ועול גדול על הכלכלה, שלא ברור איך ימוננו", הוא אומר.

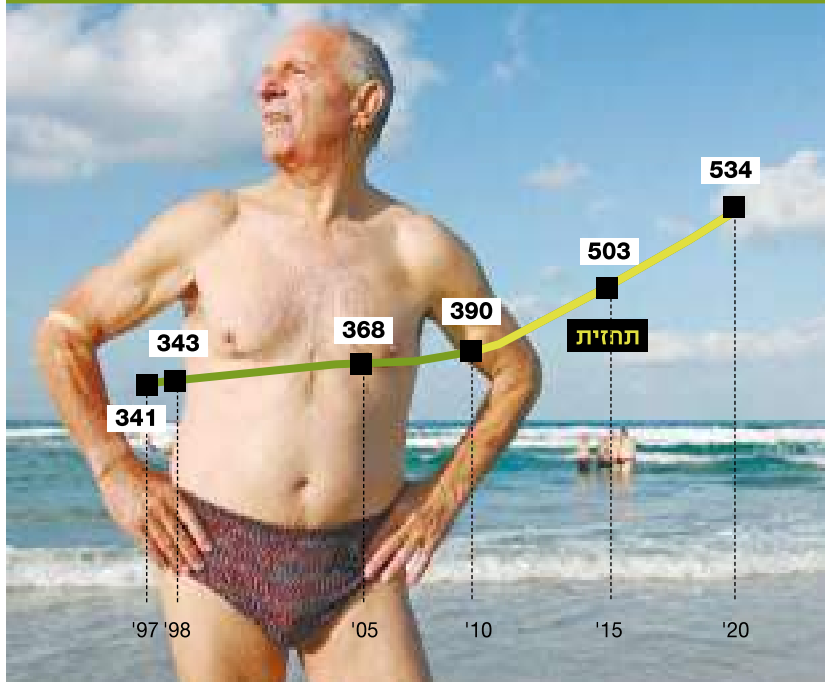
יוסי תגר, בעל סוכנות הביטוח תגר: "עד 2008 מבוטחים יכלו למשוך את כספי הפנסיה, ולכאורה לחיות מהריבית. כפועל, עד גיל 85 לא היה נשאר להם כסף בקופה"

עלייה של 85% מספרם של בני 65-74 בישראל, באלפים

מקור: למ"ס

המסלולים המסוכנים יותר גם בשבילי וגם בשביל הילדים שלי. ובכלל, צריך להגדיל את המודעות לחיסכון פנסיוני. אנשים פורדים פיצויי פיטורים, או פורדים את כספי הפנסיה מוקדם, גם תחת תשלום מס כבד. לא חסרים מקרים שבהם זוג צעיר שולף את כספי הפנסיה כדי לשלם את המשכנתא, שזו שטות נוראית", הוא אומר.

ליידנר אומר כי "כדי לגשר על הירידה בהכנסות כשיוצאים לפנסיה, צריך לחסוך יותר. תוספת של 2% (1% עובר ו-1% מע"ב, נ"ש) להפרשות הפנסיוניות החל בגיל 30 היא תוספת קצבה של 15% בפנסיה. מומלץ להגדיל את ההפקדות, לא משנה באיזה אפיק - גמל, השתלמות או פנסיה". בשורה התחתונה, מי שחושב על גיל הפרישה חייב לבצע פעולות נוספות מעבר לביטוח פנסיוני. התאמת רמת הצריכה לטובת הגדלת החסכונות בעתיד הוא הצעד הראשון לשיפור המצב. גם אם לא יועלה גיל הפרישה, ייתכן שהאזרחים הוותיקים ייאלצו לעבוד עד גיל מבוגר יותר כדי לשפר את מצבם. אם הרפואה תפתח עוד, והיא תפתח, היא יכולה לתמוך בכך ■

מה השתנה בעקבות הרפורמה בענף הפנסיה ב-1995 ו-2003

הרבה השתנה בעשורים האחרונים בשוק הפנסיוני. בעבר, החוסים כיום בקרנות הפנסיה הוותיקות נהנו מפנסיה קבועה, שהיתה נגזרת ממספר השנים שעבדו.

כך, עובד שפרש לאחר 35 שנה, למשל, היה זכאי לקצבה של עד 70% מהמשכורת הקובעת לפנסיה - שמוחשבת על בסיס ממוצע משכורתו, וללא קשר להפרשות המע"ב ביד והעובד (בהנחה שלא היתה לו פנסיה תקציבית שבה רק המעביד הפריש והעובד היה פטור מכך). מצב הפנסיונרים אז היה טוב בהרבה ממצבם של אלה כיום ובעתיד, אך הוא יצר גירעונות עתק בקרנות הפנסיה. במלים אחרות, ניתנו צ'קים ללא כיסוי אקטוארי ברפורמה שהונהגה ב-1995 הולאמו הקרנות הוותיקות והמדינה סגרה את הגירעון עזר האקטוארי שלהן. בהמשך הועלה גיל הפרישה בהדרגה, הועלו דמי הניהול, המעביד והעובד החלו להפריש יותר לפנסיה והופחתו הזכויות לעמיתים. הוחלט כי כל מבוטח חדש יצטרף לפנסיה צבירה בקרנות פנסיה חדשות. בשיטה זו, קצבת המבוטח אינה תלויה במשכורתו ובשנות עבודתו, אלא בסכום שצבר הלכה למעשה לפי הפרשותיו ומהתשואה שהשיגה הקרן.

כיום, בניגוד לעבר, הקרנות לא יכולות לצבור גירעונות בשל קצבאות גדולות מהרגיל או בשל עלייה בתוחלת החיים. האיזון שלהן מתבצע באמצעות הקטנת הקצבה למבוטחים, מכיוון שלקרנות הוותיקות אי אפשר להצטרף כיום. קצבת הפנסיה נגזרת מחלוקת הסכומים שנצברו על פני תקופת החיים החזויה שתיוותר למבוטח עד מותו. החוסכים בקרנות הפנסיה לא יכולים לדעת במדויק את הסכום לו יהיו זכאים בעתיד, מפני שהוא נגזר גם מתוחלת החיים, שעולה עם הזמן. במטרה לשמור על איזון אקטוארי (כלומר שההתחייבויות לא יהיו גבוהות מהנכסים של קרן הפנסיה), אם תוחלת החיים עולה, הקצבה שיקבל המבוטח בעתיד תצומצם. בביטוחי מנהלים השיטה מעט שונה, והקצבה מובטחת מראש ביום הרכישה. הדבר מעלה את הסיכון של חברות הביטוח, ובשל כך המבוטח נדרש לשלם דמי ניהול גבוהים יותר. באחרונה שוקלים במשרד האוצר לאסור על חברות הביטוח להבטיח קצבה מראש, בעקבות העלייה בתוחלת החיים, ולחשבה באופן דומה לשוה של קרנות הפנסיה.

נתן שבע

"הבנו שאין ברירה אלא למכור את הדירה"

הספרות הערבית מלאה בפתגמים על החשיבות של החיסכון לטווח ארוך. "הגרש הלבן יעזור ביום שחור", "חסוך בארוחת הצהריים ותהיה לך ארוחת ערב טובה", "טיפה וטיפה והכד יתמלא" - אלה הן רק כמה דוגמאות. עם זאת, כיום בישראל לא בטוח שגם החסכונות יספיקו. את הדאי

דיאנה איזיקוביץ

גה לעתיד אפשר לשמוע בקולם של הפנסיונרים עצמם. "גמרנו את החסכונות שלנו", אומרת דיאנה איזיקוביץ, 71, שבעבר ניהלה סטודיו למחול. לאיזיקוביץ ולבעלה, שפי רש מעבודתו לפני 15 שנה, לא היתה פנסיה מסודרת. "לפני כמה שנים הבנו שאין ברירה אלא למכור את הדירה", אומרת איזיקוביץ. "כינסנו את הילדים ואמרנו להם שאם הם לא יעזרו לנו נאלץ למכור את הדירה, וזה מה שעשינו. השקענו את הכסף מהמכירה באפיק של חברת ביטוח, שמאפשר לנו קצב

בה חודשית, ריבית ורווחים, והוא גם נזיל. לפני שמכרנו את הדירה חיינו בדאגה איומה, במינוסים, והילדים לא יכלו לעזור. כיום אני מלמדת ספרדית בבית, מה שמכניס לי עוד קצת כסף. אני פחות מודאגת, אבל אנחנו לא מבוזים כסף ומנהלים אורח חיים רגיל. אנחנו מקווים שהכסף יספיק לנו". "אני לא יודעת מה יקרה בגיל מאוחר יותר", אומרת רות מגד, 66, שהיתה בעלת מש"ר יחסי ציבור. היא מצליחה לשמור על אותו אורח חיים ("יש לי בית, אני רשומה לקאנו טרי"), אולי בזכות בעלה, מהגרס אורחי בן 76 שעדיין עובד. עם זאת, היא חוששת מירידה ברמת החיים. "בינתיים אני עושה עבודות קטנות ומשתדלת להוציא כמה שפחות מכספי החיסכון הפנסיוני. הכסף של הביטוח הלאומי לא מספיק אפילו לרופא שיניים. אני קצת סוחרת בבורסה, אבל זה בעיקר בשביל המשחק", מספרת מגד. "אני מוקפת בהרבה נשים בגיל הקרוב לפרישה, בעלות עסקים קטנים שמנסות לעשות סדנאות, עובדות מהבית, ואצל רובן יש קושי וחרדה מפני עתיד. הן בדרך לגיל פרישה, אבל אינן יכולות לצאת. לעומת זאת, חברות שלי שכן פתחו חסכונות, מצליחות להתמודד". למרות הקשיים, מודה מגד, "הבנות שלי לא חוסכות והן עצמאיות. אין להן ממה לחסוך".

נתן שבע